

İSKELETİNİ KENDİ KEMİKLERİNDEN KURMAK: MERT MEVLÜT GÖKÇE ŞİİRİ ÜZERİNE

Levent Dalar

■ Mert Mevlüt Gökçe'nin "Prima Donna" şiiri doğrudan ve patlayıcı bir tonda Samuel Beckett'e gönderme yapılarak açılıyor. Ancak burada bir ters gönderme var, belirsiz dinleyici "*bekleyecek bir şey kalmayana kadar bekleyenin*" kim olduğunu şairden değil *haber bültenlerinden* öğrenecek. Böylece daha şiirin ilk dört dizesinde hemen öğreniyoruz şiirin gücü "beklemeye devam edenin" bekledikleri ve kim olduğu konusunda şaire göre kısıtlı bir güce sahiptir. Oysa biz *Godot'yu Beklerken* ile modern insanın, hep bir şeyleri, gelmeyen bir şeyleri, onu kurtaracak bir şeyleri beklediğini iyice öğrenmiştik. Edebiyat göstermişti bize gelmeyi beklediğimizi. Ama Gökçe bize Beckett'in Estragon ve Vladimir'ine yeni bir şiir kahramanı ekliyor: bekleyecek bir şey kalmayana kadar bekleyen birisini. Bu günümüzün postmodern insanı olsa gerek. Oysa Beckett'in kahramanları bekleyecek bir şeyin kalmaması gibi bir durumu tahayyül ötesi bulurlardı. Gökçe şiirin hemen devamında temel bilgi kaynaklarının artık günümüzde kalın ciltler, yani kitaplar ya da öğretmenler olmayıp (Gökçe hem şair hem öğretmen aynı zamanda) genel ağ (internet) ve onun üzerinden erişilen kaynaklar olduğunu vurguluyor. Böylece Beckett'in açtığı aralıktan, iyi aydınlatılmış bir kestirme yoldan bugüne, çağımızın şehir insanına gelenekle ve geleneksel olanla bağları kopmuş tekilleşen enformasyon ve hız çağı insanına ulaşıyoruz. Bu zamanın insanının aşk konusunda ve aşkın kaynağı olan Allah konusundaki anlayışının, görüntüler ve hızlı kısa algılar üzerinden yürüdüğünü ve o kadarla sınırlı kaldığını vurguluyor:

*"küserken kadınların yüreğinde
bir "rönesans başladığını, sevgilim
okuyacak internet sitelerinden
korkacak allahıtan
yanlış şifre girmekten korktuğu kadar"*

İnsanın Allah'tan yanlış şifre girmekten korkması kadar korkması, artık kut-salla ya da iyilik/kötülük anlayışının sınırları ile olan ilgisinin de çıkar ve fay-da eksenine yerleştiğini vurguluyor. Şifreyi hatırlayamayan hiçbir "hesabına" giremez. Böylece şehir halkını oluşturan tekilleşmiş bireylerin tek ortak nok-tası suçluluklarını bir sır olarak paylaşmak oluyor. Her göz göze geldiklerinde bu suçluluk duygusunu hatırlayıp oraya sığınıyorlar:

*"geride göz göze gelmekten başka koy
sır saklamaktan başka meslek kalmayacak"*

Gökçe burada, şair kendisini diğer bireylerin algısından ayırıyor. Diğerlerinin, yani artık aynı triko atölyesinden çıkmış "*small medium large bedenler*"in onu "*savaşlardan arta kalan duyguları*" uyandırmakla suçlayacaklarını belirtiyor. Bu vurgu çok önemli. Dinginlik huzur ve refaha ermiş kargaşadan konfor ala-nını ve onun sunduğu nimetleri kaybedeceği için korkan günümüz insanına, içinde olduğu bu simülasyon dünyasını hatırlatarak bozgunculuk yapıyor şair. Gökçe bozgunculuğunun ve şair olarak içinde bulunduğu/düştüğü durumun farkında. Kitabının yayımlanması nedeniyle yapılan bir gazete söyleşisinde kitabını ilk eline aldığı yapımayı planladığı bir eylemden söz ediyor: "*Kitabımı alıp en yakın mezarlığa gidecek ve bir seremonide kupayı kaldıran kaptan gibi kitabımla ölülerin arasında dolaşacaktım. Çünkü ölüme çalım atmak istemiştim yazarak.*" Burada hem ölümlü bireyin dünyadan geçmeden arkasında kalıcı bir eser bırakma isteği olduğu kadar, hem de yaşarken ve yazarken de ölümler ara-sında olduğunun ve şehrin aslında koca bir mezarlık olduğunu da ima ediyor. Hiç değilse bu şiirin penceresinden söyleşiye baktığımda benim gördüğüm bu.

Hemen arkasından şiirin finaline gidecek yol için bir işaret taşı niteliği taşıyan temel bir dize geliyor:

"Gasp uğrayacak alınganlığımız"

Şiir yazmanın ya da daha genel bakarsak ince şeylerle uğraşmanın temel mo-tivasyonu alınganlık aslında. İçerlemeyen içine doğru yolculuğa çıkmaz çün-kü. Ancak artık öyle bir hayat düzeni içindeyiz ki bu alınganlığımız da özgür değil gasp edilmiş. Gasp edenler bize ait bu duyguyu hızla akan görüntülerin gölgelerin dünyasında harcayıp yok ediyorlar. "Gasp" sözcüğünü aklımızda tu-talım. Bu sözcük hem şiirin finalinde bir sıçrama rampası olarak kullanılacak, hem de şairin kendi gücünün yeterliliğinden duyduğu tedirginliğin, elindeki tek silahın çoktan kaybedilmiş olduğunu, için için aslında yenilmiş olduğunu bilmenin alameti olacak.

Ardından gelen sakin ve ölçülü, hafif bir öfke tonu barındıran dizeler şairin tekilleşmiş şehir insanının özelliklerini ve zayıflıklarını açarak tanımlaması-nı sağlıyor. "*Polyester*" giyinen ama bu yapay giysiler içinde Allah'ı anlamaya çalışan, "*yürüyüş arkadaşı arayan*" bireyler. Kabirlerindeki ölümler kadar yalnız bir yaşama uğraşı. Şairin küçük isyanı burada kendi zirvesine ulaşıyor:

*yok çünkü yol boyunca kusan
çoğalan çoğalan çoğalan
geç kalmışlığımıza kota
ne de olsa sarılmalar başına buyruk
hınçlarımız üniter yapıda*

Bu baş döndürücü ama bir yere varmayan hıza bir tepki olarak kusan, bu durumu sindirmeyip tüküren, tek başınalığı bir zinet eşyası gibi giyinmek yerine yanındakini arayan yapışan onunla ötekiyle diğeri ile 'çoğalan kimse yok artık. Beckett'in açtığı aralıktan ulaştığımız şehir meydanını dolduran insanlarda eksik olana şiir boyunca adım adım ulaştık. Şiirin buraya kadar olan bölümü geçişin doğallığı ve sözüün yumuşak tınısı ile giderek ustalaşabilecek bir şiir dilinin çekirdeğini gösteriyor bize. Çok basmakalıp söylenebilecek, hâlihazırda birçok farklı şekilde zaten yazılmış bir şiir imgesini, okurun kalbinde farklı bir tını yaratarak tekrar, yeni bir söyleyişle kurabiliyor.

Ardından çaresizliğin cevapları geliyor. Bu yalnızlığı gidermek için *kısa videolar, kendi kendine konuşmalarda verilen kaçamak cevaplar* var. Merak ediyoruz, ne yapacak peki şair? Hemen itirafa başvuruyor. Yukarıda andığımız söyleşinin bir yerinde şöyle diyor Gökçe: "*Yazarken kime itiraf ettiğini bilmeyen bir itirafçı gibi hissediyorum.*" Burada da bir itiraf var. Enikonu tanımladığı hızlı ama cansız hayat şehrin yalandan, tekil bir yalnızlıktan ve hızla geçen görüntülerden oluşan yaşamı karşısında şiir gibi bir silahı taşımak hükümsüz. Gökçe de güçsüz hissediyor kendini:

*oysa ben geceye sadık bir müşteri
ve vazgeçmelerin ertesi değilim
değilim gaspara stampa*

Şehrin aydınlık dünyasının karşısına konabilecek gecenin karanlığı şair için sadakatle bağlanılabilecek bir isyan payandası değil. Tüm bu hayattan vazgeçip hemen ardından yeni bir dünya kurmaya vesile olabilecek bir arzusu yok. Açıkça söylüyor aşkından ölen bir şair olmadığını. Şiirin ortasına bırakılan "gasp" sözcüğünden yerli yerince fırlayarak Gaspara Stampa'ya ulaştı şair. On altıncı yüzyıl Venedik'inde yaşayan, aşkına karşılık bulamayan ama bu aşkın ilhamıyla yüzlerce içli sone yazan bir şair Stampa. Genç yaşında dünyadan ayrılıyor. Lirik dili incelikli ve yaralı ruhunu duru bir dille aktarıyor. Şiirlerinden birinde "Aşkın acımasız eli sürüklüyor beni" diyor. Bir diğerinde mezar taşına şu sözcükler yazılsın gelip geçenler bunu görüp ruhu için dua etsinler istiyor:

*Öğrenin siz de onun hayat dersini nasıl dinmedi ruhu
Atmayan vefasız bir kalbi sevmeyi terk edememekten*

Gökçe açıkça onun gibi aşkı uğruna ölmeyeceğini söylüyor bize. Şairin düşünce dünyasını daha iyi anlamak için Eray Sarıçam'ın soruşturma metinlerinden oluşan *Türk Şiirinde Yeni Bir Dönemeç: 2010 Kuşağı* kitabında soruşturma sorularından birine verdiği cevaba danışalım: "*Halbuki ben ve benim yaşıtla-*

rım ve çağdaşlarım değerli bir hayata değil süslü bir hayata sahibiz. Neşeli, şık ve seveceniz. Yüksek fikirlerin ağır yükü sırtımızda yok. Meleklerin titretici bakışları bize çok uzak.” Öyleyse baştan kabul edilmiş bir yenilgi ile söylenmiş bir şiirle karşı karşıyayız. Yine de bu yenilgi, iyi tanımlanmış bozgun, çizilen hızlı ama yüzeysel hayatın resminin gücünü eksiltmiyor.

Gaspara Stampa ile birlikte şiirin çıkışına doğru yürüyoruz. Bunlar şiirin son dizeleri:

*ölçüsüz bir şaka gibi gaddar
affeden toprak gibi kesin
bildiğim adreslerde yankısı yok
çocukların gururuna takılıp düşen sesimin*

Bu dizeleri okuyunca bu satırların yazarının aralarında olduğu, ergenliğinde şiire heves eden, şiir okumayı seven, henüz alınganlığı gaspa uğramamış tüm bıçkın yeniyetmelerin karşısına çıkan, bizim de karşımıza çıkıyor. Şair İsmet Özel. Bu son dört dize tümüyle İsmet Özel’in şehir insanına dönük yazdığı “Dişlerimiz arasında bir ceset”, “Ölüm Cantabile” vd. şiirlerinde ritmini duyduğumuz ve ezberimize aldığımız şairin güçlü tınısına sahip. Başlangıçta duyduğumuz ve hissettiğimiz melodik Gökçe sesi yerini İsmet Özel’in kendine has bir anlamla yüklediği barbarlık kavramını vurgulayan, sert keskin kısa hece vurgulu, sert diş ünsüzlerinden kurulu orman tamamlarının ritmine bırakıyor. Maalesef Gökçe’ye ait değil. Bu yazdıkça sıyrılması ve sözünü bütün etkilerinden kurtarması gereken zaafı Gökçe şiirinin.

Burada izin verirseniz birlikte Sibiryâ şamanlarının inisiyasyon törenini hatırlayalım. Törenin sembolik içeriğinde ata ruhlar şamanı öldürüp pişirirler ve kemiklerini sıyırlar. Kemikler teker teker sayılır, bu sırada bulunan fazla kemik adayın iyi bir şaman olacağına işaret eder. Eriştirici ruh fazla kemiği ölmüş ata şamanın kemiğiyle birleştirir. Sonra ruhlar kemikleri demirlerle bağlayarak üzerlerini yeni etle kaplar. Böylece şaman yeniden doğar ve şamanlık için gerekli dayanıklılığa sahip yeni bir bedene kavuşur. Gökçe, iyi ve kendine has bir şiir için fazladan kemiğe sahip, gelenek ile ilişkisi sağlam, ama yeniden doğarken ve şiir dilini kurarken iskeletini kendi kemiklerinden kurması gerek.

Kaynaklar

Akbaş, Merve (konuşan), “Koşmak İstedim”, *Yeni Şafak Kitap*, 15.11.2022, <https://www.yenisafak.com/hayat/kosmak-istedim-3890161> (Erişim Tarihi: 22.03.2023).

Beckett, Samuel, *Godot’yu Beklerken*, Çev.: Tuncay Birkan, Kabalcı Yayınları, İstanbul 1990.

Benson, Eugen Benson, Gaspara Stampa, Roberts Bros. Pub., 1881, s. 79 ve 84 (Dizelerin çevirisi İngilizceden ve bu yazının yazarına ait).

Gökçe, Mert Mevlüt, *Hakkımda Kaç Yemin Edilmiştir*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2022, s. 22-25.

Kocabıyık, Ergun, *Dolaylı Hayvan*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2015, s. 32-33

Sarıçam, Eray, *Türk Şiirinde Yeni Bir Dönemeç: 2010 Kuşağı*, KDY, İstanbul 2020 s. 149.

Somuncu, Selim, "İsmet Özel'in "Dişlerimiz Arasındaki Ceset" Şiiri Üzerine Bir Çözümleme Denemesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7 Sayı: 34, 2014.

Tural, Secaattin, "İsmet Özel Şiirinde Şehir Algısı", *Turkish Studies*, Vol5/1, 2010.